

UÇARHUKUK
DANIŞMANLIK

FAİZ KAVRAMI ve TÜRLERİ

UÇARLAW
CONSULTANCY

Sıla ÖZ

Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi

UÇARHUKUK
DANIŞMANLIK

Genel Olarak Faiz Kavramı

- «getiri, kazanç»
- Mahrum kalınan **para** nedeniyle yoksun kalma süresiyle orantılı olarak ödenen ivaz
- **Para borcuna** bağlı semere

Faizin Fer'iliği

- Fer'i niteliktedir.
 - Kaderi asıl alacağa bağlıdır.
 - Asıl para alacağı son bulursa faiz alacağı da sona erer.
 - ❖ **TBK 131/II:** «İşlemiş faizin ve ceza koşulunun ifasını isteme hakkı sözleşmeyle veya ifa anına kadar yapılacak bir bildirimle saklı tutulmuş ise ya da durum ve koşullardan saklı tutulduğu anlaşılıyorsa, bu faizler ve ceza koşulu istenebilir.»
 - ❖ **TTK 660/I:** «Borçlu hamile yazılı **faiz kuponlarından** doğan alacağa karşı ana paranın ödendiği def'inde bulunamaz.»

- Asıl alacak zamanaşımına uğrarsa faiz alacağı da zamanaşımına uğrar.
- **TBK 189/II:** «Asıl alacakla birlikte işlemiş faizler de devredilmiş sayılır.» (Emredici hüküm değildir.)
- Asıl alacağın teminatları faiz alacağının da teminatı sayılır:
 - ❖ **MK 946-** Alacaklı, ödenmeyen alacağının **rehnin** paraya çevrilmesi yoluyla ödenmesini isteyebilir.

Rehin hakkı, alacaklıya **asıl alacak ile birlikte sözleşme faizlerinin**, takip giderlerinin ve gecikme faizinin güvencesini sağlar.

Faiz Türleri

- **Basit- Bileşik Faiz:** *Basit faizde* tek işlemle yürütülen faiz söz konusu iken *bileşik faizde* faizin ana paraya eklenip bu yeni değer üzerinden tekrar faiz işletilmesi söz konusu olur.

Bileşik faiz adi işlerde kural olarak yasaktır.

TTK 8/II: «**Üç aydan aşağı olmamak üzere, faizin anaparaya eklenerek birlikte tekrar faiz yürütülmesi şartı, yalnız cari hesaplarla her iki taraf bakımından da ticari iş niteliğinde olan ödünç sözleşmelerinde geçerlidir. Şu şartla ki, bu fıkra, sözleşenleri tacir olmayanlara uygulanmaz.**»

UÇARHUKUK
DANIŞMANLIK

- Ticari işlerde **bileşik faiz** uygulanabilmesi şartları:
 1. Üç aydan aşağı olmayan,
 2. Cari hesap veya her iki taraf bakımından da ticari iş niteliğindeki ödünç sözleşmeleri
 3. Her iki tarafın da tacir olması

Faiz Türleri

- **Tazminat faizi- Diğer Faizler:** Tazminat faizi esas itibariyle bir haksız fiil sonucu doğan ve bir para alacağı olarak ifade edilen tazminat ödeme borcuna *zararın gerçekleştiği tarihten itibaren* yürütülen faizdir.
- Niteliği tartışmalı olmakla birlikte tazminat faizinin *bir tür temerrüt faizi olduğu* sonucuna genel olarak varılmıştır.

Faiz Türleri

- **Adi işlerde faiz** TBK ve 3095 sayılı Faiz Kanununda düzenlenir. **Ticari işlerde faiz** TBK, TTK ve Faiz Kanununda düzenlenir.
 - Ticari işler, TTK m.3 ve m.19 uyarınca belirlenir, ticari işlere uygulanan faiz de kural olarak ticari faizdir.

TTK 3: «Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir.»

TTK 19: «(1) Bir **tacirin** borçlarının ticari olması asıldır. Ancak, gerçek kişi olan bir tacir, işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde borç adi sayılır.

(2) **Taraflardan yalnız biri için ticari iş niteliğinde olan sözleşmeler**, Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, diğeri için de ticari iş sayılır.»

TTK 3

TTK'da düzenlenen
hususlar

*Kıymetli evrak, taşıma
işleri, haksız rekabet,
sigorta hukuku, deniz
ticareti*

Bir ticari işletmeyi
ilgilendiren her türlü
işlem ve fiil

TTK 19

f.1: Ticari İş Karinesi:
*Tacirin işinin ticari olması
esastır.*

**Tacirin işin ticari
olmadığını açıkça
belirtmesi**

f.2: Yansıma Kuralı:
*Sözleşmesel ilişki içindeki
taflardan biri için iş ticari
ise diğeri için de bu iş ticari
iş sayılır.*

**Halin icabından işin adi
olduğunun anlaşılması**

UÇARHUKUK
DANIŞMANLIK

- **Kapital Faizi-Temerrüt faizi:** Kapital faizi ödünç verilen para için öngörülen faiz iken temerrüt faizi belli bir para borcunun vadesinde ödenmemesi halinde söz konusu olur.

- **Akdi- Kanuni Faiz:** Akdi faizi taraflar sözleşmede kararlaştırır. Kanuni faiz ise kanunda öngörülen faizdir.
 - ❖ Sözleşmesel faiz tarafalar arasında kural olarak serbestçe kararlaştırılır.
 - ✓ **Genel sınır:** MK 2; TBK 26, 27, 28 (gabin), 30 vd. (irade sakatlıkları: hata, hile, ikrah) hükümleri

UÇARHUKUK
DANIŞMANLIK

UÇARHUKUK
DANISMANLIK

FAİZ

Adi işlerde faiz

Ticari işlerde faiz

Kapital Faizi

Temerrüt Faizi

Kapital Faizi

Temerrüt Faizi

Akdi Faiz

Kanuni Faiz

Akdi Faiz

Kanuni Faiz

Akdi Faiz

Kanuni Faiz

Akdi Faiz

Kanuni Faiz

%13,5

3095 s.K.
m.1
uyarınca
%9

%18

3095 s.K.
m.2 atıyla
m.1
uyarınca
%9

TTK 8: Serbestçe
belirlenir: Genel
sınırlar geçerlidir.

3095 s.K.
m.1
uyarınca
%9

TTK 8: Serbestçe
belirlenir: Genel
sınırlar geçerlidir.

Ticari işlerde
kanuni temerrüt
faizinin
belirlenmesinde
özel durumlar

UÇARHUKUK
DANIŞMANLIK

DİĞER SINIRLAR:

ADİ İŞLERDE:

✓ Kapital Faizi için:

TBK 88/II: «Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık faiz oranı, **birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde elli fazlasını** aşamaz.»

3095 s. Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun m. 1: «Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık **yüzde dokuz** oranı üzerinden yapılır.»

Sözleşmeyle belirlenebilecek faiz oranı en fazla **%13,5**'tur!

✓ Temerrüt Faizi için:

TBK 120/II: «Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının **yüzde yüz fazlasını** aşamaz.»

Bu da temerrüt faizi için **%18**'lik bir sınır anlamına gelir.

UÇARHUKUK
DANISMANLIK

FAİZ

Adi işlerde faiz

Ticari işlerde faiz

Kapital Faizi

Temerrüt Faizi

Kapital Faizi

Temerrüt Faizi

Akdi Faiz

Kanuni Faiz

Akdi Faiz

Kanuni Faiz

Akdi Faiz

Kanuni Faiz

Akdi Faiz

Kanuni Faiz

%13,5

3095 s.K.
m.1
uyarınca
%9

%18

3095 s.K.
m.2 atfıyla
m.1
uyarınca
%9

TTK 8: Serbestçe
belirlenir: Genel
sınırlar geçerlidir.

3095 s.K.
m.1
uyarınca
%9

TTK 8: Serbestçe
belirlenir: Genel
sınırlar geçerlidir.

Ticari işlerde
kanuni temerrüt
faizinin
belirlenmesinde
özel durumlar

Ticari İşlerde Kanuni Temerrüt Faizinin Belirlenmesi

1. 3095 s.K. m.2/I atfıyla m.1: (%9)

2. 3095 s.K. 2/II: TCMB'nin önceki yılın 31 Aralık günü **kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı** %9'dan fazla ise bu oran üzerinden istenebilir. Bunun için **açık talep** gerekir. Ayrıca bir **ticari iş** söz konusu olmalıdır: (%19,5)

➤ **Temerrüt faizi akdi (kapital) faiz oranından az olamaz! (m.2/III)**

3. **TTK 1530/VII**: Mal ve hizmet tedarikinde temerrüdün sonuçlarını düzenleyen maddedir. Buna göre, **ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemlerde**, mütemerrit borçlunun alacaklısı, sözleşmede öngörülen tarihten ya da ödeme süresinin sonunu takip eden günden itibaren, **şart edilmemiş olsa bile faize hak kazanır**. Bu oranın hesaplanması 7. fıkra da ifade edilir: (%21,05)

TTK 1530/VII

«Bu madde hükümleri uyarınca alacaklıya yapılan geç ödemelere ilişkin temerrüt *faiz oranının sözleşmede öngörülmediği veya ilgili hükümlerin geçersiz olduğu hâllerde uygulanacak faiz oranını ve alacağın tahsili masrafları için talep edilebilecek asgari giderim tutarını Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası her yıl ocak ayında ilan eder.* Faiz oranı, 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı **Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda öngörülen ticari işlere uygulanacak gecikme faizi oranından en az yüzde sekiz fazla olmalıdır.»**

Şartlar:

1. Ticari işletmeler arasındaki işler
2. İki tarafın da tacir olduğu işler
3. Mal ve hizmet tedarikine ilişkin işlemlerde temerrüt gerçekleşmesi

Bu şartları sağlayan bir işlemin söz konusu olması halinde bu oran üzerinden de faiz talep edilebilir.

Bu oran 01.01.2019 tarihinde TCMB tarafından açıklanmış ve **%21,05** olarak belirlenmiştir.

UÇARHUKUK
DANIŞMANLIK

FAİZ

Adi işlerde faiz

Ticari işlerde faiz

Kapital Faizi

Temerrüt Faizi

Kapital Faizi

Temerrüt Faizi

Akdi Faiz

Kanuni Faiz

Akdi Faiz

Kanuni Faiz

Akdi Faiz

Kanuni Faiz

Akdi Faiz

Kanuni Faiz

%13,5

3095 s.K.
m.1
uyarınca
%9

%18

3095 s.K.
m.2 atfıyla
m.1
uyarınca
%9

TTK 8: Serbestçe
belirlenir: Genel
sınırlar geçerlidir.

3095 s.K.
m.1
uyarınca
%9

TTK 8: Serbestçe
belirlenir: Genel
sınırlar geçerlidir.

Ticari işlerde
kanuni temerrüt
faizinin
belirlenmesinde
özel durumlar

Yabancı Para Borçlarında

- **3095 s. Faiz Kanunu 4/a:**

«*Sözleşmede* daha yüksek akdi (*anapara*) veya gecikme faizi kararlaştırılmadığı hallerde, yabancı para borcunun faizinde Devlet Bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranı uygulanır.»

Ticari işlerde faize ilişkin özellikli durumlar:

- **Öngörülmemiş olursa da faize hak kazanılması**

TBK 387/II: «Ticari tüketim ödünç sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmamış olsa bile faiz istenebilir.» (Yasal faiz: %9)

- **Faize faiz yürütülmesi**

TTK 8/II: «Üç aydan aşağı olmamak üzere, faizin anaparaya eklenerek birlikte tekrar faiz yürütülmesi şartı, yalnız **carî hesaplarla her iki taraf bakımından da ticari iş niteliğinde olan ödünç sözleşmelerinde** geçerlidir. Şu şartla ki, bu fıkra, sözleşenleri **tacir olmayanlara uygulanmaz.**»

→ Temerrüt faizinin ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde temerrüt faizine ayrıca temerrüt faizi yürütülemez!

UÇARHUKUK
DANIŞMANLIK

- **Daha yüksek oranlarda temerrüt faizi istenebilmesi**

- ❖ Akdi ticari faiz **serbestçe** belirlenir!

- ❖ Akdi temerrüt faizi belirlenmemişse kanuni faiz oranı, şartları sağlanıyorsa kısa vadeli avanslara uygulanan faiz oranı veya mal ve hizmet tedarikinde mütemerrit borçludan istenecek faizin oranı söz konusu olur. Ayrıca temerrüt faizi akdi faizden az olamaz!

Bir Tarafın Tüketici Olduğu Ticari İşlerde

- TTK 19/2 «Yansıma Kuralı»
- Ticari faize değil adi faize ilişkin sınırların geçerli olması gerekliliği
- Genel sınırlara ek olarak, TBK 88'de belirlenen sınırın söz konusu oluşu

Diğer Faiz Türleri

- **Mevduat faizi** (5411 s. Bankacılık Kanunu m.144)
- **Kredi Faizi** (tüketici kredileri, kredi kartları)
- **Reeskont Faizi-** Bankaların müşterilerinin senetlerini ıskonto etmek suretiyle kaynak yaratmaları ve aldıkları senetleri de Merkez Bankası'na reeskont etmeleri halinde gündeme gelir.
- **Avans Faizi-** Bankaların, Merkez Bankası'ndan aldıkları borç paralar karşılığında ödedikleri faiz (kısa vadeli avans faizi ticari faiz oranları konusunda önem taşır!)

Mevduat ve kredi faizi kavramları, faiz türünden çok mevduat ve kredi alacaklarına uygulanan faizi ifade eder.

Mevduat Faizi

- Mevduat, *bir süre sonra geri alınmak koşuluyla* kişi ve kuruluşlar tarafından bankalara yatırılan para ve diğer yatırımlar. (Yatırımcı alacaklı; finans kuruluşu/Banka borçlu)

YATIRIMCI -----BANKA

(alacaklı)

(borçlu)

- Vadeli ya da vadesiz hesap olabilir.
- Mevduat hesabındaki paraya uygulanacak faiz sözleşmede belirtilir. (Bankalar kendileri belirleyip uygular.)
- Dönem sonunda tahakkuk etmiş faiz çekilmezse **faiz kapitale dönüşür.**

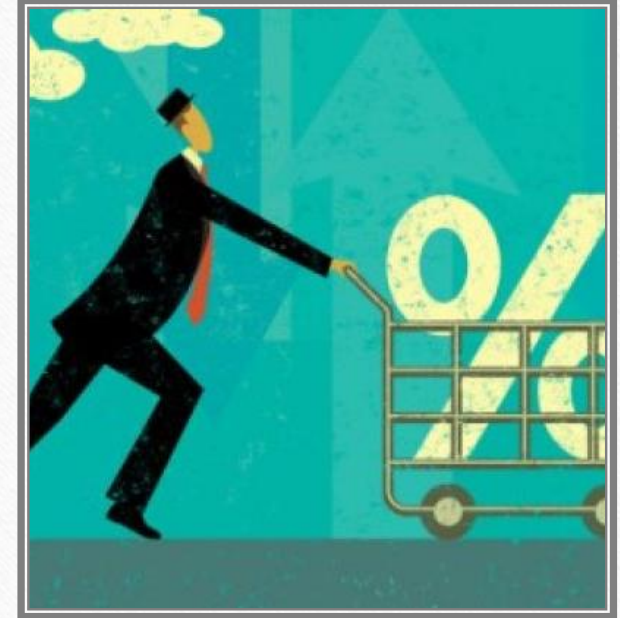
Kredi Faizi

- Bankalarca kişi ve kuruluşlara kredi verildiğinde banka/kredi kuruluşu alacaklı; kredi alan taraf ise borçludur. Faiz de sözleşmeye dayalı krediden kaynaklanır.

BANKA ----- KREDİ ALAN

(alacaklı)

(borçlu)

UÇARHUKUK
DANIŞMANLIK

- **Kredi Sözleşmesi Türleri:**

- **Genel kredi sözleşmelerinde** süreye yer verilmez. Uygulanacak faiz oranları sözleşmede belirtilir. Borçlunun Sözleşmeye aykırı davranışı halinde Banka hesap keser/kat eder, sözleşme feshedilir. Sözleşme uygulanırken **kapital akdi faiz** işler, hesap kesilmesinin ve borçlunun temerrüde düşürülmesinin ardından **temerrüt faizi** işler. (akdi veya kanuni oran üzerinden)
- **Bireysel krediler** (ev kredisi, tüketici destek kredisi, ihtiyaç kredisi, eğitim kredisi, taşıt kredisi, kentsel dönüşüm kredisi, emekli kredisi,...)
 - **Tüketici ihtiyaç kredisi, kredi kartlarına konu olan kredi** özel niteliklidir.
- **Kurumsal krediler** (parasal/nakdi nitelikteki işyeri kredisi, ticari mevduat hesabı, ihracat kredisi; nakdi olmayan nitelikte teminat mektupları, finansal kiralama kredisi, referans mektupları...)
- **Ticari krediler** (Gerçek ve tüzel kişi tacirlerle ilgili krediler)

Kredi Sözleşmesinde Faiz

- **Genel ilke:** Kapital ve temerrüt faizleri bakımından yasal sınırlara uygun sözleşme hükümleri esastır.
- **Kredi ilişkisinden kaynaklanan faizin kapitale dönüşmesi:** açtığı kredi banka yönünden yatırım amaçlı ise borcun ödeme dönemleri sonunda hesap kesilir ve dönem borcuyla beraber tahakkuk eden faizin de ödenmesi istenir. Ödenmezse faiz kapitale dönüşür, dava veya icra takibi tarihinden itibaren bu toplam alacağa temerrüt faizi uygulanır.

*Temerrüt faizi borcuna temerrüt faizi yürütülemez! (TBK 121/Faiz Kanunu 3)

- **Kredi kartı borcundan kaynaklanan faize faiz yürütülüp yürütülemeyeceği konusu ise tartışmalıdır.**

UÇARHUKUK
DANİŞMANLIK

UÇARHUKUK
DANIŞMANLIK

- **5464 s. Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu Madde 26:** «Bir hesap dönemine ilişkin toplam borç tutarı veya hesap bakiyesi üzerinden, o döneme ilişkin hesap özeti düzenlendiği **hesap kesim tarihinden** önceki bir tarih itibarıyla faiz yürütülebileceğine ilişkin kayıtlar **hükümsüzdür.**

Dönem borcunun bir kısmının ödenmesi halinde kalan hesap bakiyesi üzerinden faiz hesaplanır. Kalan hesap bakiyesine, asgarî tutar ve üzerinde ödeme yapılması durumunda akdi faiz, asgarî tutarın altında ödeme yapılması durumunda ise gecikme faizi uygulanır. **Temerrüt hali de dahil olmak üzere, kart uygulamasından doğan borçlarda bileşik faiz uygulanmaz."**

Reeskont Faizi

- Reeskont; iskonto edilmiş, diğer bir deyişle bir bedel karşılığı el değiştirmiş olan kıymetlerin, bir bedel karşılığında yeniden el değiştirmesini (reiskonto) ifade eder.
- Merkez Bankası Kanunu m.45
- En son 29.06.2018 tarihinde güncellenen reeskont faiz oranı **%18,5**'tir.

Avans Faizi

- Merkez Bankası reeskonta kabul edebileceği senetler karşılığında **avans** da verebilmektedir. **(TCMB Kanunu m.45/II)** Avans için teminat olarak alınan bu senetler; ticari senet ve belgeler, devlet tahvilleri ve borsada kayıtlı tahvillerdir.
- 29.06.2018 tarihinde para politikası ilkeleri doğrultusunda Merkez Bankasınca belirlenen avans faizi oranı **%19,50**'dir.

Diğer Kimi Alacaklara Uygulanan Faizler

- **Kamu alacaklarında:**

- ❖ **Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun 51. madde:** «Amme alacağının ödeme müddeti içinde ödenmeyen kısmına vadenin bitim tarihinden itibaren her ay için ayrı ayrı % 2,5 oranında **gecikme zammı** tatbik olunur. Ay kesirlerine isabet eden gecikme zammı günlük olarak hesap edilir.»
- ❖ **Vergi Usul Kanunu 112. madde:** «Geçen süreler için 6183 sayılı Kanuna göre tespit edilen gecikme zammı oranında **gecikme faizi** uygulanır. Gecikme faizi de aynı süre içinde ödenir. Gecikme faizinin hesaplanmasında ay kesirleri nazara alınmaz.»
- ❖ **Gecikme faizi** borcun tahakkuk süresine ilişkin bir yükümlülük iken **gecikme zammı** tahsile ait bir yükümlülüğü ifade eder.
- ❖ Gecikme zammında kesinleşmiş, fakat zamanında ifa edilmemiş bir vergi borcu mevcuttur; tahakkuk etmiş ve vadesi geçmiş kamu alacaklarına uygulanır. **Gecikme Faizi**, tarhiyat gecikmesi nedeniyle tahakkuk etmemiş vergilere uygulanır.

- **İşçi Alacaklarında Faizler: 4857 sayılı İş Kanunu.**

1. Ücret Alacakları: «Gününde ödenmeyen ücretler için *mevduata* uygulanan en yüksek faiz oranı uygulanır.» (m.34)

2. Yıllık İzin Ücreti: İş sözleşmesinin feshi halinde kullanılmayan izin sürelerine ait ücretlerin, son ücret üzerinden ödenmesi gerekir. İş sözleşmesinin feshedildiği tarihte izin ücreti muaccel olur. Ancak faiz başlangıcı için işverenin ayrıca temerrüde düşürülmesi gerekir. Yıllık izin ücretinde, **yasal faiz** uygulanır.

3. Kıdem Tazminatı: «...ödenmeyen süreye ilişkin mevduata uygulanan en yüksek faiz uygulanır.» (m. 14/11)

4. Toplu İş Sözleşmesinden Doğan Alacaklarda: «...temerrüt tarihinden itibaren işletme kredilerine uygulanan en yüksek faiz oranı uygulanır.» (STİSK. m. 53/2)

5. İşe Başlatmama Tazminatı/Boşta Geçen Süre Ücreti Alacaklarında: (m.21)

6. Diğer Alacaklar: İş Kanununda işçilik alacakları için özel olarak faiz öngörülmemişse, **yasal faiz** uygulanır. Faiz, temerrüt tarihinden itibaren yürütülür.

UÇARHUKUK
DANIŞMANLIK

Adres: Kızılırmak Mahallesi Ufuk Üniversitesi Caddesi Arma Kule No: 11B/36 Çukurambar
Çankaya/ANKARA

Telefon: +90 (312) 230 47 47

Bilgi için: info@ucar-ucar.av.tr

www.ucar-ucar.av.tr

İşbu bilgi notu Uçar Hukuk & Danışmanlık Bürosu tarafından yalnızca bilgi amaçlı hazırlanmış olup içerisinde yer alan bilgi ve görsel materyaller tarafımızdan önceden alınmış yazılı bir izin olmaksızın kullanılamaz, çoğaltılamaz, yayımlanamaz, üçüncü bir kişiye iletilemez ve tercüme konu edilemez. İşbu bilgi notu bir mütalaa veya hukuki görüş niteliğinde değildir ve 19/07/2019 tarihinde hazırlanmış olup devamlı surette güncellenmemesinden kaynaklı büromuz sorumluluk almamaktadır.

KAYNAKÇA

ARKAN, S., Ticari İşletme Hukuku, Ankara, 2016

AYDEMİR, E., Hukuk Uygulamasında Faiz, Ankara, 2014

MUTLUER, K., DAYANÇ, N., Vergi Hukuku: Genel ve Özel Hükümler,
Ankara, 2014

<https://www.tcmb.gov.tr/> Erişim tarihi: 10.07.2019

<https://www.gib.gov.tr/> Erişim tarihi: 11.07.2019